

#3 i SERIEN FREMTIDSLABORATORIER - september starter Det Fælles Bedste fremtidslaboratorier til omstilling af Aarhus

#3 - NØDVENDIGHEDEN AF AT OMSTILLE VORES FORBRUG & LIVSSTIL

Af Niels Aagaard, formand for Det Fælles Bedste

"Vi har ca. 7 år til vi overskrider 1,5 grader og Tipping Points, og så bryder vores verden sammen; det var budskabet fra FN's klimapanel den 20. marts". Jeg fortalte det til en gruppe veluddannede ældre voksne forleden, og de så forfærdede på mig. Jeg undrede mig over, at det kunne komme så meget bag på dem. Men det er i al sin gru situationer!

"Det kunne være, vi skulle til at gøre noget - vi som ovenikøbet har ressourcer, viden, børn og børnebørn?" havde jeg lyst til at tilføje, men undlod.

Ændringer i vores **livsstil og forbrug** kan levere 40 til 70% reduktion i de globale udledninger, siger FN's klimapanel i den sidste rapport.²

- Det er med andre ord en tvungen opgave at omstille vores forbrug i alle rige lande. Reducere vores enorme og klimaskadelige overforbrug, der gør, at vi i Danmark årligt forbruger, så der skal 4,2 jordkloder til at for at gendanne de samme ressourcer.

At fokusere på forbruget behøver ikke betyde en individualisering af klimakampen, for vi kan omstille forbruget lokalt og nationalt i forpligtende fællesskaber af engagerede borgere, og det kan være starten på en kommende samlet politisk omstillingsbevægelse. En borgerbevægelse for omstilling til et bæredygtigt samfund.

Det behøver heller ikke betyde forringet livskvalitet, for forskningen viser at klimapolitik rettet mod forbrugssiden kan have positive effekter på vores trivsel og livskvalitet³. Det ved vi også fra praksisfeltet, bl.a. fra analyser af økosamfund⁴.

Og det behøver ikke gå ud over befolkningens fattigere grupper, for vi kan kompensere på mange måder. Fx kan en del af indtægterne fra CO₂-afgifter anvendes til at kompensere den fattigste del af befolkningen, mens den anden del anvendes til omstillingsindsatser.

Alligevel er hovedparten af al klimaindsats fokuseret på **produktion**, primært energiproduktion. Vi mister med andre ord enorme klimapotentialer i klimapolitikken ved i altovervejende grad at fokusere på vores produktion. Dét var pointen forleden da en gruppe forskere leverede en rapport om klimapolitikens skævvridning, beskrevet i Klimamonitor⁵.

Men med den situation, vi befinder os i er vi tvunget til at handle alle de steder, hvor det er muligt. Og helt oplagt er vi nødt til at ændre vores nuværende livsstil, der betinger et ekstremt og stadigt voksende overforbrug hos hovedparten af befolkningerne i samtlige rige lande.

Ikke mindst fordi dette forbrug indgår i en misalliance med vores økonomi, en kapitalisme, der stræber efter ny indtjening gennem stadig vækst og dermed øget forbrug.

---

¹ Jf. Klodens Tilstand - <https://detfaellesbedste.dk/wp-content/uploads/2022/09/Klodens-tilstand-og-folketingsvalget.pdf>

² Se fx en gruppe forskere i Klimamonitor 9. maj 2023 <https://klimamonitor.dk/debat/art9341728/vi-misser-store-klimapotentialer-ved-kun-at-fokusere-p%C3%A5-produktionen>

³ se fx <https://www.nature.com/articles/s41558-021-01219-y>

⁴ Jf. "VIGØR - fortællinger fra den grønne frontlinje", Forlaget Inger Fair, https://www.ingerfair.dk/wp-content/uploads/2021/11/Vigor_e-bog.pdf

⁵ "Dansk Klimapolitik forsømmer forbruget", se rapporten her <https://usercontent.one/wp/www.klimaogomstillingsraadet.dk/wp-content/uploads/2023/05/Dansk-klimapolitik-forsømmer-forbruget-KOR.pdf?media=1644949959>

DER ER ENORME KLIMAPOTENTIALER I AT ÆNDRE FORBRUG

Danskerne er blevet en nation af overforbrugere, når vi et øjeblik ser bort fra de fattigste måske 15-25%. Engang handlede forbrug om at dække de basale livsforbrugsbehov. I dag er forbruget langt hen indrettet på at give selvscenearbejd, identitet, oplevelser og underholdning. Mad og drikke fx fylder kun 13%.

I dag bruger den bedst stillede halvdel af befolkningen enorme summer på ferier, flyrejser, store boliger, store biler, nyindretning med ekstravagante køkkener og bad, smart nyt tøj, elektronik, streaming, mad med masser af kød osv. Der er så rigelig plads til omstilling.

Og mens vi i de rige lande overforbruger, dør naturen, den fattigste del af verden plages af naturkatastrofer og klimaforandringerne begynder at gøre livet svært mange steder på kloden. "Overshoot day" - den dag hvor vi har opbrugt Danmarks fair andel af klodens ressourcer for ét år - rykker for hvert år stadig længere tilbage i begyndelsen af året. I 2023 var det 28. marts. Men i 1970 lå samme dag først i november.

VORES KULTUR BEVÆGER SIG MOD EFTERLIGNINGEN AF DE SUPERRIGES LIVSSTIL

De fleste kender disse enkle råd: "Flyv mindre, kør mindre i bil, spis mindre kød, spar mere på energien, forbrug mindre". Vi kunne som forbrugere gøre en masse ved relativt enkle ændringer i adfærd, men gør det ikke. Det sker kun i ringe grad, når vi skal gøre det individuelt, én og en. Og regeringerne tør ikke regulere vælgernes forbrug. Så der er få eller ingen begrænsninger, hvilket foregår på et bagtæppe af virksomhederne, som sender stadig flere varer i verden, båret af en stadig mere aggressiv og udpekuleret reklameindustri.

Så forbruget fortsætter med at stige, trods vores viden om klimakrisen. Vi flyver mere, kører mere i bil, bygger større.

Og den samfundskultur, der er en del af denne den sidste fase i nyliberalismens vækstsamfund ligner i stigende grad en dans om guldkalven, hvor alle søger accept og en plads i solen gennem selvscenearbejdende forbrug og rigdom.

Det er derfor Det Fælles Bedste har lavet dette projekt - "Aarhus som Grøn By - Fremtidslaboratorier for omstillingen", - hvor vi, borgerne, selv omstiller, mange af gangen, og hjælpes om det. Et projekt hvor vi i fællesskab udvikler nogle andre værdier og normer, som starten på at indrette hverdagslivet anderledes. Og som en start på at organisere en bredere borgerbevægelse for omstilling.

Hvis man studerer udviklingen i danskernes forbrugsvaner gennem de sidste 2 årtier, er der mange ting, som stikker voldsomt i øjnene og som i stigende grad danner mainstream normer for vores forbrugskultur.

Et par eksempler:

Helt almindelige konfirmationer for unge - der i øvrigt sjældent er kristne eller tror på Gud - er blevet stort anlagte fester, med familiegaver i 20.000-80.000 kr. klassen, hvor konfirmanden køres til og fra kirke i ekstremt dyre biler og den udsøgte 5 retters middag ville kunne brødføde en ukrainsk landsby i et år.

Bryllupper er blevet større investeringer, der kræver banklån eller store penge, og det hele kan ikke blive dyrt og flot nok. Det skal gerne holdes i slotslignende omgivelser, med dyre kjoler a la adelige hof i 1800-tallet, med et hav af gæster, gennemført timet og tilrettelagt, som var det et statsbesøg.

Helt almindelige mennesker begynder at tage på krydstogtferie, hvor de forbruger som gjaldt det livet. Sparer op i halve år til 14 dage i luksus fra væg til væg, 24-7, med besøg i havnebyer, hvor dankortet gløder ved hver besøg.

Teenagere bliver stiktosset, hvis de ikke får en skiferie til Frankrig, ikke Norge, hvert år, plus den nye iPhone, plus en Apple pc, plus den dyre mærkevaretaske, plus alt det andet, som de andre får. Min søns sidekammerat på dengang 12-13 år i Grundskolen havde forældre med sommerhus i Californien og et hus i Danmark med tv i alle husets 18 rum, også i dét med indendørs svømmebassin.

Ting erstatter relationer. Ting bliver Gud. Vi dyrker ting og går stærkt op i dem. Ting bliver adgangskort til accept og sociale prestige. Vi bliver vanvittigt optaget af ting. En stor bil af et bestemt prestigemærke er vigtigere end at kende til natur, dyr, mennesker, værdier, kultur, viden osv. Vigtigere end at blive smuk som menneske.

Vi efterligner de superrige. Milliardærernes hverdag bliver succeskriterium. TV er fyldt med superrige, som opfører sig super-råddent. *Succession* og alle de andre serier giver os et kig ind i milliardærernes bizarre liv. *Triangle of Sadness* giver fornemmelsen af det dybt klasseopdelte samfund, vi i stigende grad er en del af og tager for givet.

Vi vænner os til at vores forbrug er det, der viser, hvem vi er - ikke vores personlighed. Det er vores forbrug, der iscenesætter os og giver os plads i samfunds-hierakiet. Det er vigtigt om du kan servere dyre franske vine for dine 25 årige gæster, og er kender af vinen. Vigtigt at din sommerferie går til et eksotisk sted, hvor du gør eksotiske ting - klatrer i bjerge eller vandrer med kameler. Selvscenearbejdet er altafgørende. Og tv følger op med serier om boligindretning, tøjstil, mad, spændende rejser osv. Som ung er det tilsyneladende ikke så vigtigt, om du er kærlig, empatisk, hjælpsom, nysgerrig, selvstændig osv. Men det er vigtigt om du har det rigtige jakkesæt, den rigtige bil, ferie, bolig, tøj osv. Og det er alt sammen dyrt. Og nyt. Og smides væk efter brug.

Det er i sjældnen grad absurd. Stik imod klima- og biodiversitetskrisernes katastrofekurs og vores viden om, hvad der skal ske nu. Og det er tomt og ensomt, som en forstadskirke en søndag i marts.

BORGERNE KAN GØRE EN MASSE MED VIRKELIG STOR EFFEKT FOR KLIMA OG MILJØ

Derfor laver vi disse Fremtidslaboratorier, hvor vi spørger en storby borgere: Hvordan vil vi leve i Aarhus, hvis det skal være bæredygtigt? Hvordan ser fremtidens bæredygtige livsstil ud?

Sammen begynder vi at forstå forbrugets enorme betydning. Finde alle de virkelig mange steder i hverdagslivet, hvor vi kan gøre det helt anderledes og så bæredygtigt som overhovedet mulig. Og så handle på det. Mange sammen i grønne lokale fællesskaber.

Vi kan deles om tingene. En boremaskine bruges gennemsnitligt 28 min. i sin levetid - vi kunne deles om den og andre værktøj. En bil bruges 3,5% hvert døgn af sin levetid - vi kunne deles om bilerne.

Vi kan reparere, upcycle og genbruge ting. Indrette os med lokale reparationsværksteder, ledet af fællesskaber. Vi kan starte lokale madproduktioner. Vi kan lave egenstyring fra lokalkvarterer i stedet for fremmedstyring fra de store BIG FIRMS. Vi kan lave fællesskabsbaseret iværksætteri og omstilling i stedet for at leve og agere isoleret, én og én. Her er et par eksempler:

Vi kan undgå tøjspild. Moden skifter i Danmark 10-14 gange om året og det tøj, der er blevet umoderne, brændes, hvorved det udleder CO₂. Det genbruges ikke, up-cykles ikke. Det er spild af ressourcer, og både tøjets produktion og dets bortskaffelse forårsager store klimaskader. Tøj står for 10% af de globale udledninger. Meget tøj laves af bomuld, som dyrkes på udstrakte område i 3. verden, hvor der kunne dyrkes mad. Vandforbruget er enormt - det koster 2400 liter vand at producere én almindelig T-shirt. Danskere vasker tøj meget ofte, hvilket medfører et stort vandforbrug og udledning af næringssalte til havmiljøer, som resulterer i eutrofiering, dvs. i havdød og iltsvind i vores indre farvande. Vores tøjforbrug er én generations tankeløshed og hensynsløse ligegyldighed med de næste. Skabt af store globale tøjindustrier, der tjener penge på at skifte mode.

Vi kan standse vores enorme forbrug af flyrejser. Danskernes flyrejser målt som personkilometer er steget med 50% de sidste ti år. De rigeste ti procent af befolkningen i Danmark rejser ca. fire gange så meget som en gennemsnitsdanske. 2% af de flyrejsende foretager 13% af samtlige privatrejser og 3% af de erhvervsrejsende foretager 23% af alle erhvervsrejser. Thailand og USA er de foretrukne rejsemål uden for EU. En rejse tur retur Thailand fordobler en persons årlige CO₂-udledninger. En ny undersøgelse viser, at 1 procent af verdens befolkning bidrager til 50 procent af flyselskabernes emissioner. Forskning viser, at luftfartsindustrien er ansvarlig for omkring 5 procent af den menneskeskabte globale opvarmning. Forskning anslår, at kun 2% til 4% af verdens befolkning fløj internationalt i 2018⁶ - Flyvningens klimabelastning er med andre ord også et spørgsmål om ulighed.

Vi kan ændre vores net-vaner og leve langt mere analogt. Danskerne brugte i 2020 dagligt 1 time og 16 minutter på at streamer film, serier og videoklip – en stigning på 27 minutter i forhold til 2016. I samme periode er danskernes brug af mobiltelefonen steget med 25 minutter, og brugen af internettet via en computer med 12 minutter. Danskernes digitale medieforbrug stiger og 4 ud af 10 danske annoncekroner nu til Google, Facebook og LinkedIn. Mængden af data i verden er øget mere end 30 gange siden 2010, dels fordi flere har fået adgang til internettet, dels fordi brugen af sociale medier og videostreaming har gennemgået en nærmest eksplosiv udvikling. Det tager vores tid, som går fra socialt samvær med andre.

Vi kan standse vores enorme kødforbrug, specielt vores brug af oksekød, der er den allerstørste klima- og biodiversitetssynder (80%) inden for madproduktionen, som i Danmark og på verdensplan står for 35% af de samlede udledninger.

Sådan kan vi omstille og ændre vores adfærd og vaner på en meget lang række af områder, som øjeblikkeligt vil resultere i langt færre CO₂-udledninger og langt mindre miljø- og naturskader.

Vi kan simpelthen indrette os med **en grøn enkel livsstil, hvor vi systematisk indretter os efter, hvad kloden kan bære.** Og der behøver ikke være nogen voldsom nedgang i livskvalitet forbundet med dét. For vi kan helt anderledes konsekvent satse på livskvalitet og 'det gode liv'.

I stedet for en evig vækst i forbrug af materielle ting, kan vi satse på en tilvækst i relationer, oplevelser sammen med andre, i naturoplevelser, i nærvær og tid til familie, børn og venner.

Og vi kan indrette en produktion, der producerer tingene til denne enkle grønne livsstil - til dét og ikke mere. Vi producerer ikke mere, når vi har nok - *Sufficient*. Uden stadig vækst. I stedet for at forbruge kan vi foretage os alle mulige livsfremmende ting - Vi kan vandre sammen, dyrke musik sammen, læse, male, tegne, nyde - og skabe - kulturoplevelser sammen.

En anden nok så vigtig side af forbrugets udledninger og dermed klimakonsekvenser handler om ulighed: Verdens forbrug er så ekstremt ulige fordelt, at omstilling ikke alene kan klares gennem borgernes egne omstillinger. Vi er nødt til at gennemføre en række nationale reguleringer som griber ind over for det absurd ulige forbrug mellem rige og fattige.

ULIGHED. DE SUPERRIGE. FORMUESKAT

De 26 rigeste mennesker i verden udleder lige så meget som den fattigste halvdel af alle mennesker, dvs. som 3½ milliard mennesker tilsammen (NOAH). En skat på op til 5 procent på verdens multimillionærer og milliardærer kan rejse 1,7 billioner dollars om året, nok til at løfte 2 milliarder mennesker ud af fattigdom (Oxfam)⁷.

⁶ <https://flypenge.dk/artikler/1-af-verdens-befolkning-staar-for-50-af-flyselskabernes-emissioner/>

⁷ <https://www.oxfam.org/en/press-releases/richest-1-bag-nearly-twice-much-wealth-rest-world-put-together-over-past-two-years>

Uligheden gælder globalt mellem de rige og de fattige lande. Og den gælder internt i de enkelte rige lande. Uligheden er voksende og gør, at det er en mindre del af befolkningen - ofte en ganske lille del, de allerrigeste - der står for den helt store belastning mht. forbrug, energi, fly etc. Et par tal til belysning, citeret fra Jens-André P. Herbeners bog "Økokrati":

- I 2013 stod den rigeste ene milliard mennesker for 72 procent af menneskehedens forbrug, mens de fattigste 1,2 milliarder mennesker kun stod for 1 procent.
- I 2021 ejede de 10 procent rigeste i verden 76 procent af al rigdom, mens de fattigste 50 procent af Jordens befolkning ejede 2 procent.
- I 2017 var vores materielle fodaftryk, der er en måleenhed for den mængde råmaterialer, vi udvinder pr. år, på 92 milliarder tons. I lavindkomstlande var det på 2 tons pr. person, mens det i højindkomstlande var 27 tons pr. person.
- I 2013 spiste en person i New Zealand i gennemsnit 126,7 kilo og i Australien i gennemsnit 121,1 kilo kød. I Bangladesh og Indien spiste en person i gennemsnit kun godt 4 kilo kød.
- Fra 1995 til 2021 bemægtigede den rigeste ene procent af Jordens befolkning sig 38 procent af den samlede tilvækst af rigdom. I sammenligning fik de fattigste 50 procent af verdensbefolkningen 2,3 procent.
- I 2019 ejede Jordens 2.153 dollars-milliardærer mere rigdom end 4,6 milliarder mennesker tilsammen, og den rigeste ene procent i verden ejede over dobbelt så meget som 6,9 milliarder mennesker tilsammen, altså som 88 procent af menneskeheden.
- Og koncentrationen af rigdommen vokser. I 2009 ejede 380 mennesker lige så meget som den fattigste halvdel af Jordens befolkning. I 2016 var det faldet til 61 mennesker, der i 2017 var faldet til 43, der i 2018 var faldet til 26 mennesker.

På denne baggrund kan det ikke overraske, at det er Jordens rige, der bærer hovedansvaret for de planetære kriser. Tag klimakrisen.

- I 2019 stod de rigeste 10 procent af Jordens befolkning for 48 procent af den totale udledning af CO₂, mens de fattigste 50 procent stod for 12 procent tilsammen.
- Fra 1990 til 2015 udledte den rigeste ene procent dobbelt så meget CO₂ som de fattigste 50 procent tilsammen i denne periode.
- I 2019 udledte den rigeste ene procent af verdensbefolkningen 17 procent af al CO₂, mens de fattigste 50 procent udledte 12 procent.
- De rigeste 10 procent i en række ulande udleder mindre CO₂ end de fattigste 10 procent i mange europæiske lande og USA.
- I Danmark udleder en person fra den rigeste ene procent 10 gange så meget CO₂ om året (93 tons) som en gennemsnitsdanske og lige så meget som 912 etiopiere.

Ifølge World Inequality Report 2022 er den globale ulighed i dag lige så stor, som den var under den vestlige imperialismes storhedstid i begyndelsen af det 20. århundrede⁸. Den materielle rigdom i dele af verden er et resultat af en økonomisk vækst i de sidste 70 år uden historisk fortilfælde.

MEN DET KAN VI ÆNDRE - FOLKETINGET KAN INDFØRE EN FORBRUGSRETTET KLIMAPOLITIK

Der er mange måder at ændre på uligheden i forbrug og klimaaftryk på. En borgerbevægelse vil kunne påvirke normer og værdier i samfundet. Omstillinger i byer og landsbyer vil påvirke alle indbyggere - også de rigeste - , omstillinger i produktioner det samme. Men det vil ikke gå hurtigt nok. Derfor må en borgerbevægelse for omstilling må nødvendigvis også blive en politisk bevægelse, der søger indflydelse i Folketinget og byråd og gennemfører reformer, der radikalt mindsker uligheden i Danmark.

Her et par eksempler på, hvad en sådan bevægelse kan gennemføre, når den får magt:

- Folketinget kan gennemføre høje, ensartede CO₂-skatter der gør klodeskadelige produkter og klimaskadeligt forbrug langt dyrere, og de kan kombineres med sociale kompensationer til den fattigste del af befolkningen.
- Folketinget kan indføre et Klima-Dankort, så hver dansker kun kan købe varer op til at vis klimabelastning per person per uge. Herefter stiger prisen på varer eksponentielt idet den fordobles, hver gang man fordobler sin klimabelastning. Det kan kombineres med rationering, så ekstravagant forbrug udløser en rationering, der standser forbruget for en given periode.
- Man kan indføre en formueskat på fx 25% - En skat på op til 5 procent på verdens multimillionærer og milliardærer kan rejse 1,7 billioner dollars om året, nok til at løfte 2 milliarder mennesker ud af fattigdom, siger Oxfam⁹. I en situation, hvor verdens 10% rigeste skader klimaet lige så meget som halvdelen af verdens samlede befolkning, er vi nødt til at gribe mærkbart ind.
- Folketinget kan rationere flyrejser, så det kun er de absolut nødvendige flyrejser der tillades. Og man kan supplere med en høj CO₂-afgift på samtlige flyrejser.
- Folketinget kan forbyde alle reklamer og omstille reklamer til rådgivning i bæredygtighed. Danmark er selvsagt bundet af EU aftaler og lovgivning. Men vi er nødt til at gøre det alligevel. Verden er i nødstilstand. Reklamer er en absurditet, når

---

⁸ Oplysningerne ovenfor om den globale ulighed er fra Jens-André P. Herbeners "Økokrati", Gaia Forlag

⁹ <https://www.oxfam.org/en/press-releases/richest-1-bag-nearly-twice-much-wealth-rest-world-put-together-over-past-two-years>

verden er på vej mod et klimakaos, der vil lægge alt øde. Nedlæggelse af reklameindustrien er *force majeure*.

- Uligheden produceres af en ulighed i økonomisk aktivitet. De riges formuer skabes gennem finanssektoren, gennem de store virksomheder inden for industri, landbrug, energi, byggeri, tech-industrien etc. Derfor er en kamp mod uligheden - og det medfølgende superforbrug - også en kamp for at omstille alle samfundssektorer til bæredygtighed. Og i denne bæredygtighed ligger at produktionen er stilet til en helt ny livsstil, en grøn enkel livsstil, hvor der ikke hersker ulighed.

Men det er et spørgsmål om magt - tør siddende regeringer røre ved magteliternes indkomster og formuer? Det har de ikke turdet indtil nu, og det vil de næppe komme til. Tværtimod ved vi, at de rigeste og magteliten styrer politikerne. Kun en stærk folkelig bevægelse, vil kunne ændre på det.

KLIMAPOLITIK ER BLEVET BIG BUSINESS - VÆKSTPOLITIK

I dag handler klimapolitikken om energisektoren og hjørner af industriproduktion og tung transport. Det er langt fra almindelige danskeres hverdag. - "Og hvor er den folkelige deltagelse i den grønne omstilling, som mere og mere antager karakter af et højteknologisk udviklingsprojekt forestået af tunge markedsaktører", spørger Jørgen Steen Nielsen i Information 8. februar 2023 i en artikel om forbrug og adfærd¹⁰.

Klimapolitik er blevet til Big Business' milliardinvesteringer til 15 nye solcelleparker og de mange initiativer til brint, PtX og CCS - det handler om vækstpoltik for de fremmeste dele af erhvervslivet. Lars Agaard er denne industris anerkendte lobbyist og nu også klimaminister. Hans primære rolle i regeringen er at fremme denne vækstpoltik maksimalt. Det handler ikke om klima, men om vækst.

- "...spørgsmålet er, hvor vi er med den del af klimakampen, der handler om danskernes forbrug og adfærd" (jsn, samme).

»Hvis vi både skal leve op til klimalovens mål og vort globale klimaansvar, er der ingen vej udenom også at reducere klimabelastningen fra husholdningernes forbrug,« siger Michael Minter, programchef i den grønne tænketank Concito."

Vi er nødt til at indregne Danmarks forbrugsbaserede udledninger. Det var skiftende regeringer ikke gjort indtil nu. Og på den måde ligner man alle øvrige rige lande og kan dække sig ind under, at det er FN's officielle beregningsmetode.

FORBRUGSUDLEDNINGERNE HAR VÆRET USYNLIGE I VORE KLIMASTATISTIKKER

Officielle klimaregnskaber har aldrig indregnet udledningerne fra danskernes forbrug i de officielle opgørelser over udledninger. Man har - som alle lande - anvendt FN's territorial-definitioner, så det kun er dét, der produceres her i landet, vi medregner i vores klimaregnskaber over udledninger. Men en stor og stærkt stigende del af det danske forbrug kommer fra import af varer produceret i udlandet. Og som Jørgen Steen Nielsen formulerer det:

"For planeten er det ligegyldigt, hvor CO₂-udledningerne til atmosfæren finder sted, men for bedømmelsen af danskernes klimaindsats og -belastning er det bestemt ikke ligegyldigt. Det er vores livsstil og adfærd, der er ansvarlig for udledningerne, hvad enten fremstillingen af bilen, computeren, mikrobølgeovnen eller bananen foregår i Tyskland, Kina, USA eller Ecuador."(note 10).

Nu er det officielle Danmark tilsyneladende blevet opmærksom på det, klimabevægelserne har sagt i årevis: Vi kan ikke tillade os at udelade udledningerne fra forbruget i Danmark; specielt ikke fordi det spiller en stor og stadig voksende rolle, eftersom Danmark importerer stadig flere varer end vi eksporterer. Og nu spreder denne indsigt sig tilsyneladende:

Forleden kunne TV avisens nyhedsvært, Johannes Langkilde, fortælle, at DK ser bort fra store dele af vore CO₂-udledninger. Alt det som *ikke* produceres her i landet, men som vi forbruger, er ikke med i vore opgørelser. Hvis vi medregner Danmarks forbrug er udledningerne i virkeligheden 43% højere end det vi plejer at sige¹¹. De stiger fra 44,9 mio. til 63 mio. tons CO, jf. Energistyrelsen.

Så nu overvejer man at medtage forbrugssiden og dens klimakonsekvenser som basis for klimapolitikken. Det er selvsagt absurd, at det skal tage så mange år, før det sker, hvis det sker. Men bedre sent end aldrig.

Til gengæld har man stadig ingen planer om at medregne udledningerne fra Danskernes brug af "biomasse", hvor vi i Danmark har verdensrekord for at bruge mest biomasse per indbygger.

Biomasse er hovedsagelig træmasse fra skove fældet i udlandet, der anvendes til at afbrænde i vore kraftvarmeværker for at producere el og varme. Det har i stor udstrækning erstattet kul. Det er af FN og alle verdens regeringer italesat som 'vedvarende energi' og er af samme grund afgiftsfrit i Danmark.

Klimavidenskaben har indvendt, at biomasse set i et 20-årigt perspektiv udleder mere CO₂ end den kul, det erstatter. Og at brugen af biomasse fører til ødelæggelse af biodiversitet og klima, bl.a. fordi skovfældningen destruerer hele økosystemer og fordi de

¹⁰ Jørgen Steen Nilsen, Information 8. <https://www.information.dk/indland/2023/02/danskerne-klimabevidste-klimaaftrykket-danskernes-forbrug-fortsat-stort>

¹¹ Se også "Global Afrapportering: Danmarks forbrug er skyld i 63 millioner ton CO₂-udledning" - <https://klimamonitor.dk/nyheder/art8745352/Danmarks-forbrug-er-skyld-i-63-millioner-ton-CO2-udledning>

fældede træer ikke længere kan absorbere CO₂. Og det tager 40-70 år før nye træer kan absorbere tilsvarende mængder. Hvis der overhovedet genplanter.

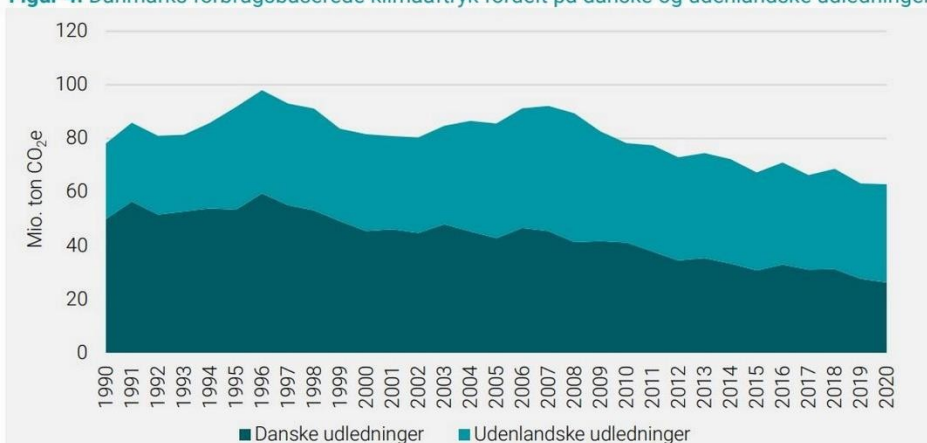
Men biomasse udelades stadig af vore klimaregnskaber, bl.a. fordi de ellers ville se katastrofale ud. Udledningerne ville **stige** fra 1990 til nu og ikke falde, som man stadig påstår officielt fra myndighedernes og regeringens side.

Det nye tal for vores udledninger - de 63 mio. tons CO₂ årligt - vil stige yderligere til 72 mio. tons CO₂, hvis vi også tog danskernes forbrug af 'biomasse' med. Danmarks udledninger ville stige med ca. 20% i forhold til det officielle tal på 44 mio. tons CO₂, og vi ville dermed komme op på 72 mio. tons CO₂.

De grønne bevægelser har sagt disse ting i årevis. TV avisen, Energistyrelsen - og regeringen - har desværre ikke hørt det: Medtag forbrugsudledningerne, medtag biomasse og når I har gjort det, så mangler vi blot at høre, at vi også skal have international skibsfart og flyrejser med i regnestykket.

Nedenfor 3 grafer som kan illustrere betydningen af de forskellige opgørelser. Først Energistyrelsens tal over danske og udenlandske udledninger vedrørende varer som forbruges i Danmark. Vores aftryk nærmest fordobles ved at medtage de udenlandske producerede varer, vi forbruger. Læg mærke til hvordan helhedsindtrykket gennem de tre illustrationer af vores udledninger skifter fra samlet set fald til samlet set stigning fra 1990 til nu.

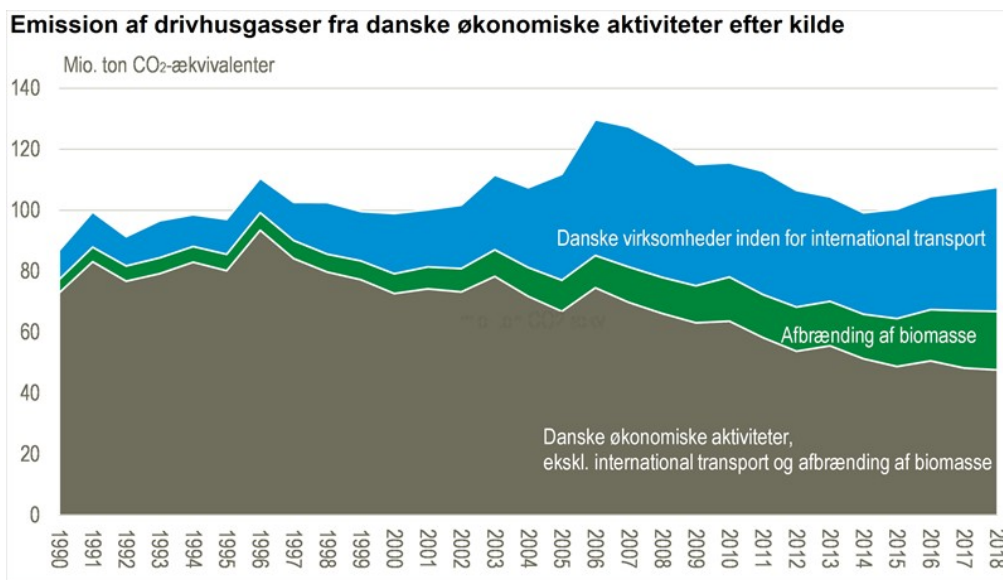
Figur 4: Danmarks forbrugsbaserede klimaaftryk fordelt på danske og udenlandske udledninger

Kilde: Energistyrelsen. **Anm.:** Udledninger knyttet til import og dansk produktion indgår, og eksport er trukket fra. Danske udledninger dækker over udledninger knyttet til de varer og serviceydelser, som produceres i Danmark.

Kilde:¹²

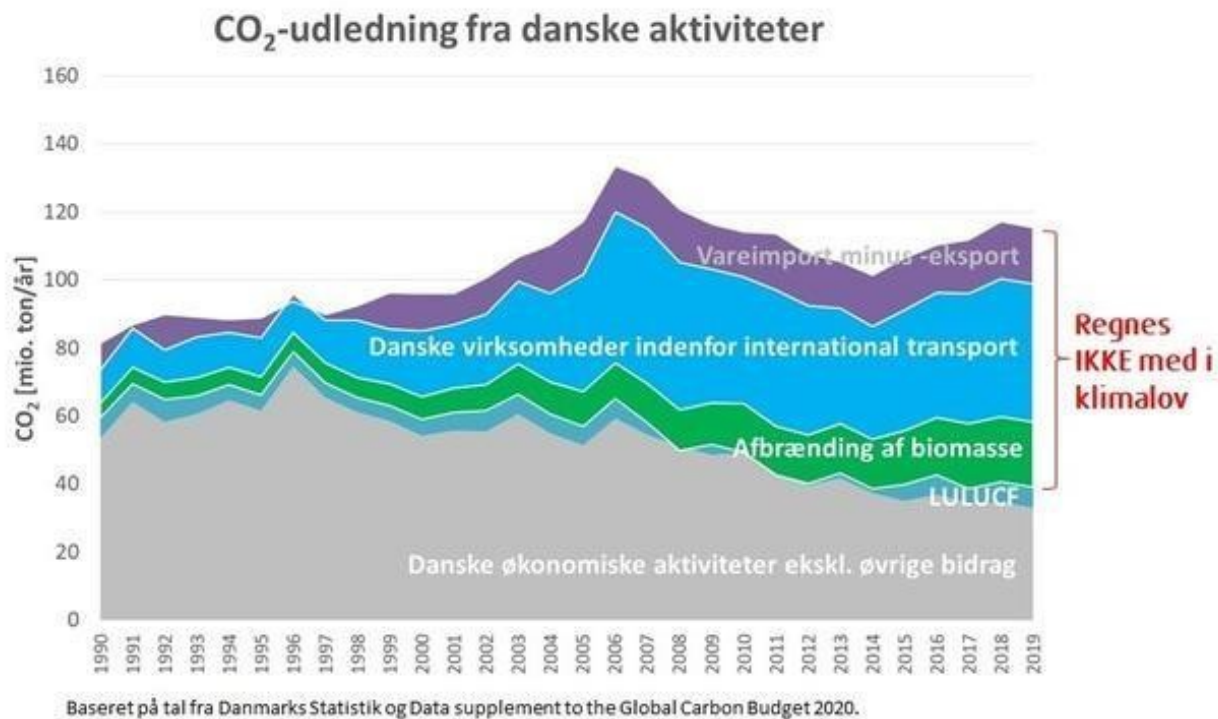
Hvis man så medregner biomasse og danske virksomheder inden for international transport vokser vores udledninger fra 1990.

Kilde: Danmarks Statistik

Og nedenfor får man et yderligere dækkende billede af den faktiske situation: Udviklingen i Danske udledninger fra 1990 til 2019 medtagende alle udledninger, herunder den størstedel af vore udledninger som IKKE er medregnet i Klimaloven og dens mål om 70% reduktion af CO₂ til 2030.

¹² <https://klimamonitor.dk/nyheder/art8745352/Danmarks-forbrug-er-skyld-i-63-millioner-ton-CO2-udledning>

© Jan Vejnaa Hansen, 22. februar 2021

Sidste graf er udarbejdet af Jan Vejnaa Hansen, der er medlem af Det Fælles Bedstes Tænketank. Den viser at vi i Danmark udleder mere i dag end vi gjorde i 1990. Selvom det officielle mål er at vi i 2030 skal have reduceret CO₂-udledningerne med 70% og i 2025 med 50-54%. Vi er med andre ord på vej den modsatte vej, af det officielle mål og alt det, de sidste to regeringer fortæller.

Rapporten "*Dansk Klimapolitik forsømmer forbruget*" er udarbejdet af en forskergruppe, hvori Jens Friis Lund deltager. Jens er medlem af Det Fælles Bedstes Tænketank.

Se rapporten her: <https://usercontent.one/wp/www.klimaogomstillingsraadet.dk/wp-content/uploads/2023/05/Dansk-klimapolitik-forsømmer-forbruget-KOR.pdf?media=1644949959>

Projektet "*Aarhus som Grøn By - Fremtidslaboratorier for omstilling til bæredygtighed*" er et 2-årigt projekt under Det Fælles Bedste, som starter sept. i Aarhus. Hvis du bor i Aarhus kan du tilmelde dig og deltage via mail til Niels Aagaard, der er projektleder på niels@detfaellesbedste.dk

Hvis du er interesseret i at følge projektet kan du tilmelde dig Det Fælles Bedstes nyhedsbrev <https://detfaellesbedste.dk/kategori/nyheder/>

Hvis du vil støtte Det Fælles Bedste og være en del af vores mange aktiviteter kan du blive medlem her: <https://detfaellesbedste.dk/bliv-medlem/>

De bedste hilsner,

Niels Aagaard, Det Fælles Bedste
 +45 4018 9019
niels@detfaellesbedste.dk
<https://detfaellesbedste.dk/>